

Д. філос. н. Тімченко О. П., ст. викл. Пігош М. А.

Львівський торговельно-економічний університет, Україна

Екзистенційний вимір суб'єктивності

Смислові виміри людського існування набули актуальності саме з поширенням екзистенційної філософії. Розвиток науки, прагматичні ідеали та інші позитивістські аспекти людського буття не вичерпують всю його повноту сенсу, не дають відповіді на причини сумнівів, страждань, зневіри людей. Можемо констатувати, що поняття «екзистенційності» в філософії набуло позитивного статусу.

Екзистенційна ідея суб'єктивності остаточно розвіяла міф про унеможливлення трансформації людського буття лише у засіб досягнення примарних цілей. Загострення сучасних глобальних проблем, розширення засобів їх вирішення постійно проявляється через наростання протестних акцій широкого загалу.

Усвідомлення загострення протиріч між підвищенням комфортності життя і темпами знищення природнього середовища, між економічними і духовними цінностями актуалізує проблему екзистенційного почуття міри, балансу між людиною і природою, людиною і суспільством.

Історично минула догма про внутрішню гармонію між рівнем життя і його сенсом «раптом» перетворилася майже в антагоністичне протиріччя, яке почало усвідомлюватись у екзистенційній філософії абсурду Альберта Камю і тенденція подальшого загострення цього протиріччя, на жаль, цілком очевидна.

Потреби, засоби досягнення, отримані результати сучасного науково-технічного прогресу об'єктивно нівелюють, деперсоналізують особистість, залишаючи їй лише вузьку сферу діяльності – мистецтво. Обмеженість свободи вибору, форм і способів людського існування актуалізують проблему «сірого» наперед передбачуваного існування індивіда (Ф. Ніцше) та необхідності

суттєвого зростання його вольових зусиль (А. Шопенгауер). Пріоритети філософії життя підсилюють стрижневий напрям екзистенційних пошуків.

Глобальна сучасна експансія науки загрожує загибелі людської цивілізації. Тому доводиться погодитися з дослідженнями екзистенційних філософів, що «... нетеоретичні, наукові постулати, не метафізичні, онтологічні й гносеологічні, обтяжливі для розуміння конструкції, а безпосередній сенс ... конкретної людської істоти з її особистою долею, поняттями, ваганнями, сумнівами й надіями і були, насамперед безпосередньо представлені у роздумах adeptів цього філософського напрямку» [1, с. 4-5].

Історія філософії як і історія розвитку людства намагається упорядкувати соціальне буття, подолати міфологічні та хибні уявлення, релігійні вірування, догматичні традиції та віддати все на суд Розуму. Виникла жорстка детермінація між Розумом і прогресом людства. На перший погляд здається, що ми наближаємося до абсолютної істини. Однак практика показує значний ріст загроз, небезпек і ризиків такого детермінізму. Результати науково-технічного прогресу можуть породжувати як добро так і зло.

Екзистенційний підхід до дійсності базується на духовності людини. Він зароджується з елементарних потреб та інтересів індивіда і закінчується пошуком смислових орієнтирів. Екзистенційні пошуки не підміняють і не заперечують епістемно-раціональних методів пізнання. Вони лише постійно нагадують, що в будь-яких економічних, політичних ідеологічних та інших проявах соціальної активності суб'єкт пошуку повинен орієнтуватися на загальнолюдські морально-духовні ідеали.

Зростаюча детермінація між всіма сферами соціального буття нівелює різницю щодо понять «смісл» та «істина». Але усвідомлення випереджаючого розуміння смислів вимагає заглиблення в духовні ідеали людства, адже лише прагматичні цінності суперечать сучасним глобальним викликам людства. Особливість їх функціонування породжує закриту систему, яка позбавлена подальшого розвитку.

Виникає проблема «людини-гвинтика», що породжує безсуб'єктне суспільство (Ж. Бодріяр) неспроможного до самовираження та самоствердження. І лише людська «суб'єктивність здійснює зв'язок між минулим і майбутнім, вона є необхідна умова і межа розвитку культури» [2, с. 10].

Екзистенційний вимір суб'єктивності застерігає від догматичних пошуків лише загальних закономірностей та наголошує на зростаючу необхідність урахування екзистенційних сенсів у сучасному філософському дискурсі.

Література:

1. Райда К. Ю. Екзистенціальна філософія. Традиція і перспективи. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2009. – 328 с.
2. Конотоп Л. Г. Філософсько-релігієзнавчі аспекти суб'єктивності // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – № 2 (6). – К.: НАУ, 2007. – С. 9-12.